

woensdag

09.03.2016

20.00 Kamermuziekzaal

19.15 Inleiding door

Klaas Coulembier

Quatuor Tana

Spaanse en Franse kwartetten

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografie

Strijkkwartet Quatuor Tana (BE) werd in 2004 opgericht door violist Antoine Maisonhaute, en werkt geregeld samen met hedendaagse componisten. Hun grote muzikale nieuwsgierigheid zorgt voor een origineel geluid: ze verkennen een veelzijdige rijkdom aan stijlen in hun repertoire. Vaak combineren ze een klassiek repertoire met hedendaagse werken. Quatuor Tana verving als eerste kwartet in Europa de conventionele partituur door de iPad. Door hun moderne aanpak is het ensemble een belangrijke partner van muziekonderzoekcentra als Centre Henri Pousseur uit Luik of het GMEM uit Marseille.

Uitvoerders en programma

Quatuor Tana:

Antoine Maisonhaute: viool

Ivan Lebrun: viool

Maxime Desert: altviool

Jeanne Maisonhaute: cello

—

Juan Crisóstomo de Arriaga (1806-1826)

Strijkkwartet nr. 1 in d (1823)

- Allegro
- Adagio con espressione
- Menuetto
- Adagio – Allegretto

Hector Parra (1976)

Aracne (2015) **BELGISCHE PREMIÈRE**

– pauze –

Claude Debussy (1862-1918)

Strijkkwartet in g (1893)

- Animé et très décidé
- Scherzo. (Assez vif et bien rythmé)
- Andantino, doucement expressif
- Très mouvementé et avec passion

Yann Robin (1974)

Shadows, strijkkwartet nr. 3 (2016)

BELGISCHE PREMIÈRE

(in opdracht van Concertgebouw Brugge)

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Dit concert maakt deel uit van de Scoop-reeks en wordt live opgenomen. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Quatuor Tana wordt gesteund door le Ministère de la Culture et de la Communication/Direction Régionale des Affaires Culturelles du Nord-Pas-de-Calais. Het kwartet wordt eveneens ondersteund door Musique Nouvelle en Liberté en SPEDIDAM en SACEM.

CREATIEOPDRACHT CONCERTGEBOUW

Strijkkwartet in kleur

Hoewel muziek ons in de eerste plaats via onze oren bereikt, speelt ons visueel vermogen ook een grote rol in de beleving ervan. Niet alleen in de letterlijke zin, wanneer we naar een uitvoering kijken, of wanneer we de muziek (de partituur) met onze ogen lezen, maar ook in de vele metaforen die we gebruiken om over muziek te spreken. Muziek kan donker of helder klinken, statisch of bewogen, en maakt gebruik van verschillende klankkleuren. Vooral dat laatste, de klankkleur of het timbre van de muziek, fascineerde componisten in de 20e eeuw (zelfs al op het einde van de 19e eeuw) meer dan ooit tevoren. Een van die componisten is Claude Debussy, die quasi in zijn eentje het muzikale impressionisme belichaamt. De interesse voor klankkleur vertaalt zich vreemd genoeg niet altijd in de combinatie van veel verschillende instrumenten. Debussy creëerde zijn klankschilderingen vaak voor 'monochrome' instrumenten of ensembles.

De combinatie van vier strijkers is een van de belangrijkste bezettingen in de klassieke kamermuziek, en dat heeft voor een groot deel te maken met de gelijkvormigheid van de vier instrumenten (twee violen, een altviool en een cello). Gecombineerd kunnen ze klinken als één instrument, van de laagste basnoten op de cello tot de hoogste tonen op de viool. In zekere zin heeft het strijkkwartet één beperking, en dat is het gebrek aan klankkleur. Elke beperking is tegelijk een uitdaging, en componisten gaan maar wat graag aan de slag met deze combinatie van instrumenten om nieuwe kleuren en schakeringen te ontdekken. In zijn *Strijkkwartet in g* uit 1893 doet Claude Debussy dit op verschillende manieren. Eerst

en vooral maakt hij gebruik van bepaalde akkoorden en melodische wendingen die een tikkeltje exotisch aandoen. Nu eens beïnvloed door de muziek uit het oosten, dan weer (zoals in het begin van het werk) door jazzy ritmes uit de ragtime. In het tweede deel maakt hij gebruik van pizzicato om de klankkleurmogelijkheden van het ensemble uit te breiden. De muziek krijgt daardoor een uitgesproken pittig karakter, en contrasteert mooi met de omringende delen. In het derde deel verandert Debussy de belichting opnieuw. Door het gebruik van 'sourdines' – kleine dempertjes die op de kam van het instrument geplaatst worden – wordt de klank van de strijkers minder helder. De dempers absorberen een deel van de trillingen, alsof je zou zingen met een kussen voor je mond. De ingehouden spanning wordt geleidelijk aan losgelaten in het vierde en laatste deel, dat eindigt met een briljant majeur akkoord.

De schrijfstijl in het 70 jaar eerder gecomponeerde *Strijkkwartet in d* van Juan Crisóstomo de Arriaga is klassieker – de Arriaga wordt wel eens de Spaanse Mozart genoemd – maar ook deze componist is zich bewust van de variatie die nodig is wanneer je voor vier instrumenten van dezelfde familie schrijft. De variatie in klank is bij Juan de Arriaga vooral het gevolg van zijn polyfone schrijfstijl. De vier instrumenten hebben elk hun eigen verhaal te vertellen en krijgen beurtelings het woord. Zo ontstaat een erg dynamische compositie waarbij het vertelstandpunt steeds lijkt te veranderen. Fascinerend is ook de geslaagde combinatie van klassieke componeertechnieken met Spaans getinte melodieën. Het tweede thema van het eerste deel bijvoorbeeld volgt de

zwoele stem op van een flamencozangeres. Van begin tot einde zijn de melodieën trouwens de belangrijkste dragers van de muziek. De historische en esthetische afstand tussen de 19e eeuw van de Arriaga en Debussy en de 21e eeuw is erg groot. En toch kunnen we ook de twee recente werken op dit programma benaderen vanuit hun interesse voor klank en kleur. In *Aracne*, het derde strijkkwartet van de Spaanse componist *Hector Parra*, worden de klankkleurmogelijkheden van de vier strijkers sterk uitgebreid. De visuele (!) inspiratiebron voor dit werk was een bekend doek van de schilder Velázquez: *Las Hilanderas*. Dit schilderij, dat te bewonderen is in het Museo del Prado in Madrid, toont een tafereel met vijf vrouwen aan het werk bij een spinnewiel. Op de achtergrond van het schilderij staan nog drie vrouwen, waarvan er twee naar een tapijt kijken waarop een tafereel uit de Griekse mythologie is afgebeeld. Het gaat om het verhaal van Arachne, die de godin Pallas Athena uitdaagde omdat ze vond dat zij het beste kon weven. Arachne werd voor haar hoogmoed gestraft en Athena veranderde haar in een spin. Arachne is het Griekse woord voor spin, en vandaag ontleen we het woord arachnofobie aan dit verhaal.

Debussy was in zijn tijd innovatief met het gebruik van pizzicato en dempers, maar Hector Parra gaat nog een stapje verder. Geïnspireerd door de spinsters in het schilderij, spint hij extra draden in het bestaande strijkkwartet. De muzikanten voegen elk nog een vijfde snaar toe aan hun instrument, waarop ze nieuwe en andere klanken kunnen produceren. De toevoeging van krassende ruisklanken lijkt de ultieme omarming van klankkleur als een muzikale parameter, waarbinnen de grootste contrasten mogelijk zijn. Net zo sterk zijn de passages

waar ijle hoge tonen weerklinken, het zuiverste spinrag in dit complexe weefsel. Het gebruik van pizzicato's suggereert dat de draden op elk moment kunnen knappen, maar het geheel houdt stand. Hector Parra zelf beschrijft dit werk als een muzikaal landschap – ook een visuele metafoor – waarin hij zijn eigen horizon en die van de muzikanten afspeurt op zoek naar het nieuwe, het ongehoorde.

Geen spinnen maar schaduwen spelen de hoofdrol in *Shadows*, het nieuwe strijkkwartet van Yann Robin. De Franse componist kreeg de opdracht voor dit werk van Concertgebouw Brugge, dat hiervoor samenwerkte met de Philharmonie de Paris en de vermaarde Wigmore Hall in Londen. Robin vond inspiratie in het gegeven van de schaduw, een ontastbare afdruk van iets werkelijks, ongrijpbaar en eigenlijk niets meer dan de afwezigheid van licht. Robin benadert het strijkkwartet als een soort laboratorium voor klankexploratie. Naast de klanken op zich heeft hij ook aandacht voor de choreografie die zich ontspint tussen de verschillende muzikanten, en hoe deze interne dynamiek de verbeelding kan prikkelen. Hij ziet muzieknotatie als een aanzet tot muzikale actie, tot beweging. Deze bewegingen resulteren op hun beurt in klanken. In de woorden van de componist: *'De mechanische actie is de schakel tussen de beweging en de geboorte van de klank. De klank wordt gekenmerkt door haar timbre. Het timbre is datgene wat de klank differentieert, wat haar uniek maakt. De uniciteit van een klank is een stap in de richting van het ongehoorde'*.

Klaas Coulebier

Juan Crisóstomo de Arriaga (1806-1826)

Deze talentvolle te jong gestorven – hij was amper twintig jaar – Spaanse componist werd geboren in Bilbao, volgens de meeste muziekencyclopedieën op 27 januari 1806. F.J. Fétis echter, bij wie Arriaga aan het Parijse conservatorium harmonie en contrapunt studeerde, schrijft in zijn *Biographie universelle des Musiciens* (deuxième édition 1877) dat hij geboren is in 1808. Dit lijkt logisch aangezien Fétis blijkbaar dacht – en ook schrijft – dat hij pas dertien jaar was toen hij in oktober 1821 in zijn klas werd toegelaten. Nu gebeurde het wel meer dat uiterst begaafde kinderen zich jonger voordeden dan ze in werkelijkheid waren. Denk bijvoorbeeld maar aan W.A. Mozart. Inmiddels staat het vast dat Arriaga in 1806 werd geboren in een muzikale koopmansfamilie. Zijn vader José Simon de Arriaga was, voordat de familie in 1804 naar Bilbao verhuisde, organist geweest in Guernica. Hij gaf zijn kinderen muziekles en ontdekte al vlug de uitzonderlijke begaafdheid van Juan Crisóstomo, die hij voor verdere opleiding toevertrouwde aan de toen bekende vioolvirtuoos Fausto Sanz. Weldra speelde hij viool in diverse kamermuziekensembles die te gast waren in bemiddelde families en begon ook, zonder specifieke opleiding, te componeren. Zijn enige opera *Los Esclavos Felices* (*De gelukkige slaven*), grotendeels verloren gegaan, dateert uit die periode (1819). In 1821 vertrok hij met zijn vader naar Parijs waar hij, geholpen door veel vrienden waaronder de zanger en componist Manuel Garcia, zou verblijven tot aan zijn onverwachte dood op 16 januari 1826 ten gevolge van 'une maladie de langueur' (Fétis). Aan het Parijse conservatorium studeerde hij bij Pierre Baillot (viool) en F.J. Fétis (harmonie en contrapunt). Minder dan drie maanden studie volstonden (dixit Fétis) om de perfecte

beheersing van deze disciplines te verwerven. Nadat hij een achtstemmige fuga op de woorden 'Et vitam venturi' uit het Credo had geschreven, volgens L. Cherubini (sedert 1822 directeur van het Parijse conservatorium) een meesterwerk, werd hij in 1824 aangesteld als assistent in de klassen harmonie en contrapunt. Over zijn eerste gepubliceerde composities, zijn drie strijkkwartetten schrijft Fétis: 'Il est impossible d'imaginer rien de plus original, de plus élégante, de plus purement écrit que ces quatuors, qui ne sont pas assez connus.' Arriaga schreef nog een *Ouverture*, een '*Symphonie à grand orchestre*', een *Stabat Mater*, een *Salve Regina*, een vierstemmige mis, *Romances* en profane vocale werken. Veel van deze werken bestaan nog enkel in manuscript of zijn verloren gegaan.

Johan Huys

Juan Crisóstomo de Arriaga

Mauricio Kagel

za 12.03.16 / 20.00 / Concertzaal
& Kamermuziekzaal
**Kagel concertparcours / Complexoos
& humoristisch**

Mauricio Kagel staat bekend als een componist met een scherp gevoel voor humor, prikkelende ideeën en het lef om met zijn muziek de conventies op hun kop te zetten. *Stücke der Windrose* en *Kantrimusik* zijn daarop geen uitzondering. Dit is muziek die met fantasie en relativerende humor is geschreven en de luisteraar uitnodigt om het met dezelfde fantasie en speelsheid te ervaren.

Pedro Burmester © Rita Burmester

zo 24.04.16 / 15.00 / Concertzaal
**Pedro Burmester & Mário Laginha /
Portugese caleidoscoop**

'Een sterke persoonlijkheid, een verbazingwekkende interpretatie en een perfecte techniek', zo omschrijft Alfred Brendel pianist Pedro Burmester. In 1994 kruist zijn pad met dat van jazzpianist Mário Laginha. De gemeenschappelijk deler: hun voorliefde voor avontuurlijke en genreoverschrijdende programma's. Dit concert wordt een ware caleidoscoop van stijlen en kleuren.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 'T ZAND 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/servies.

BRUGGE

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV